

Марина С. Татар¹, Ірина Ю. Штулер², Андрій О. Шуліко³

ТРАНСФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ДОСТОВІРНИХ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ТА ПІДВИЩЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті досліджено взаємозв'язок між національною обліковою політикою, системою бухгалтерського обліку та достовірністю макроекономічних показників, що використовуються у процесі державного управління та стратегічного планування розвитку національної економіки. Проаналізовано механізми впливу системи бухгалтерського обліку на показники валового внутрішнього продукту, доданої вартості за видами економічної діяльності, інвестицій в основний капітал, дефіциту (профіциту) державного бюджету, податкових надходжень, державного боргу до ВВП та рівня прозорості державного управління.

На основі конкретних прикладів обґрунтовано, що рівень якості облікової інформації та ефективність системи бухгалтерського обліку визначають достовірність макроекономічних розрахунків і забезпечують обґрунтованість прийняття управлінських рішень на державному рівні.

Для кількісної оцінки впливу якості облікової інформації на прозорість державного управління запропоновано розрахунок інтегрального коефіцієнта прозорості, який дає змогу виявити слабкі місця у системі обліку та фінансового контролю. Проаналізовано використання МСФЗ у державах або адміністративно-правових територіях за регіонами світу, а також застосування МСФЗ для МСП. Запропоновано розрахунок загального економічного ефекту для країни від переходу підприємств на міжнародні стандарти фінансової звітності. Встановлено, що використання міжнародних стандартів підвищує достовірність звітності, полегшує доступ до інвестиційних ресурсів і сприяє розвитку прозорого бізнес-середовища. Охарактеризовано суб'єкти господарювання в Україні, які повинні складати фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами. Визначено вигоди для суб'єктів господарювання від застосування МСФЗ, серед яких підвищення якості управлінських рішень, покращення інвестиційної привабливості та зменшення інформаційної асиметрії.

Враховуючи значний вплив облікової політики і системи бухгалтерського обліку на макроекономічні показники та прозорість державного управління, запропоновано основні напрями трансформації національної облікової політики, серед яких: гармонізація національних стандартів із МСФЗ, удосконалення консолідації фінансової звітності у державному секторі, створення єдиного національного реєстру фінансової звітності, розвиток незалежного аудиту, цифровізація облікових процесів і підвищення професійної кваліфікації бухгалтерів тощо, реалізація яких сприятиме підвищенню ефективності економічного регулювання, фінансовій стабільності та зміцненню довіри до державних інституцій і фінансової системи країни.

Ключові слова: макроекономічні показники, міжнародні стандарти фінансової звітності, напрями трансформації, облікова політика, прозорість державного управління, система бухгалтерського обліку

Рис. 2. Табл. 5. Літ. 16.

DOI: 10.32752/1993-6788-2025-1-293-6-22

¹ National Aerospace University «Kharkiv Aviation Institute». National Academy of Management. Ukraine.

² National Academy of Management. Ukraine.

³ Uzhhorod National University. Ukraine.

Maryna Tatar, Iryna Shtuler, Andrii Shuliko

NATIONAL ACCOUNTING POLICY AND ACCOUNTING SYSTEM TRANSFORMATION TO FORM RELIABLE MACROECONOMIC INDICATORS AND INCREASE THE PUBLIC ADMINISTRATION TRANSPARENCY

The article examines the relationship between the national accounting policy, the accounting system and the reliability of macroeconomic indicators used in the process of public administration and strategic planning of the national economy development. The mechanisms of the impact of the accounting system on the indicators of gross domestic product, value added by types of economic activity, investment in fixed capital, deficit (surplus) of the state budget, tax revenues, public debt to GDP and the level of transparency of public administration are analyzed.

Based on specific examples, it is substantiated that the level of quality of accounting information and the effectiveness of the accounting system determine the reliability of macroeconomic calculations and ensure the validity of managerial decision-making at the state level.

To quantitatively assess the impact of the quality of accounting information on the transparency of public administration, the calculation of the integral transparency coefficient is proposed, which allows us to identify weaknesses in the accounting and financial control system. The use of IFRS in states or administrative-legal territories by regions of the world is analyzed, as well as the application of IFRS for SMEs. A calculation of the economic effect for the country from the transition of enterprises to international financial reporting standards is proposed. It has been established that the use of international standards increases the reliability of reporting, facilitates access to investment resources and contributes to the development of a transparent business environment. The economic entities in Ukraine that must prepare financial statements and consolidated financial statements according to international standards are characterized. The benefits for economic entities from the application of IFRS are determined, including improving the quality of management decisions, improving investment attractiveness and reducing information asymmetry.

Given the significant impact of accounting policy and accounting system on macroeconomic indicators and transparency of public administration, the main directions of transformation of national accounting policy are proposed, including: harmonization of national standards with IFRS, improvement of consolidation of financial reporting in the public sector, creation of a single national register of financial reporting, development of independent audit, digitalization of accounting processes and improvement of professional qualifications of accountants, etc., the implementation of which will contribute to increasing the efficiency of economic regulation, financial stability and strengthening trust in state institutions and the country's financial system.

Keywords: macroeconomic indicators, international financial reporting standards, transformation directions, accounting policy, transparency of public administration, accounting system.

Peer-reviewed, approved and placed: 02.11.2025.

Постановка проблеми. Сучасні умови інтеграції національних економік у світовий фінансовий простір та зростання вимог до якості управлінської інформації зумовлюють необхідність трансформації системи бухгалтерського обліку, що виконує не лише мікроекономічну функцію забезпечення управління підприємствами достовірними фінансовими даними, але й стає основним джерелом формування макроекономічних показників, які використовуються у процесі розроблення державної економічної політики, планування бюджету, аналізу фінансової стабільності та прогнозування економічного розвитку.

Від ефективності цієї трансформації залежить не лише якість фінансової звітності суб'єктів господарювання, але й рівень довіри до макроекономічних

даних, на основі яких приймаються стратегічні управлінські рішення на рівні уряду, центрального банку, міжнародних фінансових організацій.

У контексті реформування системи публічних фінансів особливу увагу слід приділяти трансформації національної облікової політики, яка постає не лише як технічний процес адаптації нормативної бази до міжнародних стандартів, а як системна реформа, що передбачає оновлення інституційних засад бухгалтерського обліку, удосконалення механізмів формування звітності, цифровізацію облікових процесів та підвищення компетентності фахівців. Важливою складовою такої трансформації є формування достовірних макроекономічних показників, що базуються на якісних первинних даних бухгалтерського обліку та відображають реальні процеси в економіці.

Отже, актуальність теми обумовлена стратегічною необхідністю створення в Україні сучасної, прозорої та ефективної системи бухгалтерського обліку, здатної забезпечувати формування об'єктивних, достовірних макроекономічних показників, які безпосередньо впливають на якість управлінських рішень у сфері економічної, фінансової та монетарної політики, визначають рівень довіри міжнародних фінансових інституцій, інвесторів і суспільства до державних органів. Потреба у трансформації системи бухгалтерського обліку також зумовлена глобальними тенденціями переходу до цифрової економіки та використанням нових технологій у сфері фінансового аналізу, аудиту та звітності. Інтеграція автоматизованих облікових систем, електронної звітності та єдиних баз даних сприяє підвищенню прозорості державного управління, своєчасності обміну інформацією між органами влади та мінімізації людського фактору в процесі прийняття фінансових рішень.

Комплексне трансформування облікової системи сприятиме підвищенню достовірності макроекономічної інформації, забезпеченню ефективного управління державними ресурсами, а отже підвищенню економічної стабільності держави, конкурентоспроможності її фінансової системи та прозорості державного управління й інтеграції України у світовий фінансово-економічний простір.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тематика трансформації національної облікової політики та систем бухгалтерського обліку привертає значну увагу як міжнародної практики, так і академічних досліджень. У спеціалізованій літературі наголошується на двох взаємопов'язаних напрямках трансформації: гармонізація національних правил обліку та звітності з міжнародними стандартами (IFRS, IPSAS) задля порівнянності та довіри до фінансової інформації; модернізація публічного обліку (перехід від касового до нарахувального обліку, інтеграція показників результативності, застосування ІТ-рішень) з метою підвищення прозорості й управлінської підзвітності.

Емпіричні дослідження показують, що впровадження нарахувального обліку й міжнародних стандартів впливає на якість фінансової звітності та може посилювати прозорість і ефективність управління.

Окрему групу робіт складають дослідження, які аналізують, як неточності у національних обліках (зокрема пов'язані з неформальним/тіньовим

сектором) спотворюють макроекономічні показники і що можна зробити для мінімізації таких спотворень. Наприклад, останні методичні та дослідницькі підходи пропонують комбіновані (гібридні) моделі, що поєднують національно-облікові дані з макроеконометричними оцінками для кращого вимірювання неврахованих видів економічної активності, що вкрай важливо для країн із великим тіньовим сектором, бо недоліки в оцінках ВВП, зайнятості та валютних потоків впливають на якість економічних і політичних рішень [15].

Трансформація національної системи бухгалтерського обліку в Україні розглядається авторами як багатовимірний процес, що поєднує нормативно-правові зміни, інституційну перебудову та трансформацію практик ведення обліку у відповідь на глобальні стандарти й цифрові виклики. Гоголь Т. акцентує увагу на наслідках гармонізації національного обліку з міжнародними вимогами для малого бізнесу: авторка показує, що навіть корисні з точки зору порівнянності й інвестиційної привабливості зміни можуть створювати додаткове адміністративне навантаження і потребувати адаптаційних механізмів для МСП. Автор підкреслює важливість диференційованого підходу до імплементації МСФЗ для різних категорій суб'єктів господарювання, оскільки пряме застосування міжнародних правил може бути неприйнятним за рівнем ресурсів і кваліфікації малого бізнесу [1].

Проблематика реформування системи бухгалтерського обліку під егідою МСФЗ розглядається також у роботах Дергільової Г., яка виділяє ключові технічні та організаційні бар'єри переходу. На її думку, основними проблемами є несистемність нормативного забезпечення, недостатня професійна підготовка бухгалтерських кадрів і низький рівень узгодженості між законодавчою базою та прикладними методиками. Дергільова Г. робить акцент на необхідності поетапного впровадження реформ і створенні механізмів підтримки (навчання, методичні рекомендації, дорожні карти) для зменшення трансакційних витрат у перехідний період [3].

Людвенко Д. В., Томілова-Яремчук Н. О., Крупа Н. М., Непочатенко А. В., Курмазенко О. В. досліджують особливості функціонування національної системи бухгалтерського обліку в умовах цифрової трансформації бізнесу та економіки України, визначають основні виклики та перспективи вдосконалення інформаційного забезпечення. Досліджуючи вплив цифрових технологій (автоматизація обліку, аналітика великих даних) на організацію бухгалтерського обліку, автори роблять висновок, що цифровізація створює одночасно можливості для підвищення якості й оперативності інформації та нові ризики (кібербезпека, питання контролю достовірності автоматично згенерованих даних). Автори наголошують, що успішна цифрова трансформація вимагає не лише технічних рішень, але й оновлення процедур контролю, внутрішньої звітності та підходів до аудиту [7]. Трансформацію системи бухгалтерського обліку в умовах розвитку цифрових технологій розглядає також Пілевич Д., яким систематизовано ключові переваги впровадження цифрових технологій: оптимізація та економія витрат підприємства; розширення доступу стейкхолдерів до фінансової інформації; забезпечення вищої швидкості роботи з обліковою інформацією в режимі

реального часу; прозорість операцій; зростання рівня довіри з боку клієнтів; простий і зрозумілий інтерфейс та збільшення обсягів збереження облікових, податкових звітних даних. Автором відзначено, що некоректне чи непрофесійне використання цифрових технологій зумовлює виникнення ризиків: похибки при побудові алгоритмів; прорахунки в рішеннях щодо масштабів впровадження таких технологій; втрата даних, порушення їхньої цілісності; зниження рівня захисту й конфіденційності інформації, операцій; технічні збої; кібератаки [8]. Також у праці [1] досліджено існуючі технології ведення бухгалтерського обліку: спеціалізовані бухгалтерські програми, ERP-системи управління підприємством, хмарні технології, Blockchain - технології.

Співак С. зі співавторами також аналізують вплив сучасних інформаційних технологій, зокрема зокрема хмарних сервісів, автоматизованих облікових систем і технологій обробки великих даних, на ефективність, точність та оперативність облікових процесів. Зазначається, що цифровізація сприяє зменшенню людського фактору, підвищенню прозорості та достовірності фінансової інформації, а також створює передумови для формування інтегрованої інформаційної системи управління підприємством. Водночас автори наголошують на необхідності цифрової грамотності бухгалтерів і модернізації нормативної бази для повноцінної інтеграції цифрових інструментів у національну систему обліку [11].

Стаття Засадного Б. робить корисний внесок у наукову дискусію про реформування бухгалтерського обліку в Україні в контексті євроінтеграції: вона систематизує проблеми, які стоять перед національною системою обліку, та окреслює перспективи її розвитку. Автор зазначає, що в Україні існують суттєві проблеми для повноцінного застосування МСФЗ, зокрема прив'язка податкової функції до облікової звітності, переважна фіскальна функція бухгалтерського обліку, недостатній рівень підготовки кадрів, культура обліку. Автор пропонує наступні ключові напрямки розвитку: подальше законодавче встановлення обов'язковості формування фінансової звітності за МСФЗ з розширенням переліку суб'єктів господарювання; підвищення мотивації для суб'єктів господарювання, зокрема експортно орієнтованих, для впровадження МСФЗ; гармонізація НП(С)БО з МСФЗ і Директивами ЄС; вдосконалення спрощеної системи бухгалтерського обліку і звітності для мікро- і малих підприємств з урахуванням МСФЗ для МСП.

Питання можливостей і переваг застосування МСФЗ для малого та середнього бізнесу у національному контексті детально висвітлюють також Савицька О. та Ринденко С. Вони аргументують, що, за умов наявності адекватної підтримки (методологічної, освітньої, технічної), впровадження МСФЗ може підвищити прозорість фінансової інформації МСП, полегшити доступ до фінансування та сприяти росту інвестиційної привабливості. Проте автори також попереджають про ризики непропорційного навантаження та закликають до розробки спрощених моделей адаптації стандартів для МСП [9].

З огляду на загальні організаційні особливості обліку в Україні, Сімаков К. і Сімакова О. роблять огляд стану практики бухгалтерського обліку та виділяють специфічні національні риси: домінування формалізованих регуляторних вимог, неоднорідність облікової культури в різних секторах

економіки та потребу у гармонізації підходів до внутрішнього контролю й фінансової звітності. Автори вказують на необхідність підвищення ролі професійних асоціацій та науково-методичного забезпечення для забезпечення перехідних процесів у практиці обліку [10].

Вплив глобалізаційних процесів на національну систему обліку досліджують Щирба І. та Рябініна Н., які показують, що глобалізація, рух капіталу та міжнародні ланцюги створюють додаткові вимоги до порівнянності й зрозумілості фінансової інформації, що стимулює імплементацію міжнародних стандартів, але одночасно загострює питання адаптації стандартів до місцевих реалій. Автори роблять висновок, що інтеграція в світову економіку посилює потребу в уніфікації звітності, але вимагає спеціальних інструментів регуляторного пом'якшення для країн із перехідною економікою [12].

Ярмолюк О. Ф., Дмитренко О. М., Вітер С. А. розкривають переваги застосування МСФЗ в контексті стандартизації вітчизняної облікової моделі до вимог глобального економічного простору. Автори систематизують основні напрямки еволюції: від підвищення вимог до зовнішньої звітності й прозорості до більш широкого використання інформації обліку у менеджменті та державному регулюванні. Вони звертають увагу на позитивні результати адаптаційних ініціатив, але відзначають незавершеність структурних перетворень і потребу в посиленій науково-методичній підтримці реформ [13].

Синтезуючи зазначені праці, можна виділити кілька узагальнених висновків. По-перше, існує загальна згода щодо корисності гармонізації з міжнародними стандартами для підвищення прозорості та порівнянності фінансової інформації, проте одночасно підкреслюється необхідність адаптації та диференціації підходів для різних категорій суб'єктів. По-друге, цифрова трансформація розглядається як ключова можливість для підвищення якості обліку, але вона вимагає комплексних змін у процедурах контролю та підготовці персоналу. По-третє, національні особливості організації обліку та інституційні бар'єри, зокрема нормативні, фінансові, кадрові, інфраструктурні, становлять серйозні перешкоди, які потребують цілеспрямованої політики переходу.

Незважаючи на наявність наукових досліджень з трансформації національної облікової політики та систем бухгалтерського обліку, недостатньо емпіричних досліджень, що визначають вплив облікової політики та конкретних змін (наприклад, впровадження окремих положень МСФЗ) на достовірність макроекономічних показників та прозорість державного управління в Україні.

Метою статті є дослідження взаємозв'язку між обліковою політикою та системою бухгалтерського обліку та достовірністю макроекономічних показників й забезпеченням прозорості управління, а також визначення напрямків трансформації національної облікової політики і системи бухгалтерського обліку України з урахуванням міжнародних стандартів фінансової звітності, з метою забезпечення формування достовірних макроекономічних показників, підвищення прозорості державного управління та ефективності використання фінансів.

У дослідженні використано системно-структурний підхід (для виявлення взаємозв'язків між елементами національної облікової системи, макроекономічною статистикою та механізмами державного управління); метод порівняльного аналізу (для вивчення зарубіжного досвіду сфері гармонізації бухгалтерського обліку та державних фінансових звітів); метод індукції та дедукції, метод логічного узагальнення (для побудови теоретичних узагальнень і формування пропозицій щодо вдосконалення облікової політики та системи бухгалтерського обліку, для визначення напрямків трансформації національної облікової політики та очікувані результати). Використано офіційні статистичні дані України (2010–2024) з офіційного сайту Державної служби статистики України, звіти Міжнародного валютного та Світового банку, а також урядові програмні документи щодо модернізації обліку.

Основні результати дослідження. Система бухгалтерського обліку є основним джерелом первинної економічної інформації, на основі якої формується національна статистика та макроекономічні показники, такі як ВВП, державний борг, бюджетний дефіцит, інвестиції, рівень державних видатків тощо. Від узгодженості облікової політики підприємств із міжнародними стандартами залежить достовірність агрегованих даних, що використовуються державними органами для аналітики та прогнозування.

Якщо розглянути теоретичну модель впливу облікової політики на макроекономічні показники, наприклад, якщо розглянемо спрощену модель формування ВВП за виробничим методом:

$$GDP = \sum_{i=1}^n (GI_i - IC_i + TR_i - S_i),$$

де GDP – валовий внутрішній продукт; GI_i – валовий дохід (виручка) підприємства i ; IC_i – проміжне споживання (собівартість реалізованої продукції); TR_i – податкові надходження (ПДВ, акциз тощо); S_i – субсидії, отримані підприємством.

Вплив облікової політики в даному випадку проявляється наступним чином: зміна методів оцінки запасів (FIFO, LIFO, середньозважена), амортизації (пряма, прискорена) чи моменту визнання доходів безпосередньо змінює показники GI_i та IC_i , що, в свою чергу, може викривляти загальний ВВП.

Облікова система впливає також на розмір бюджетного дефіциту, який визначається як:

$$DEF = EXP - REV,$$

де DEF – бюджетний дефіцит; EXP – державні видатки; REV – доходи бюджету.

При цьому вплив облікової системи на бюджетний дефіцит проявляється наступним чином: затримки визнання доходів (касовий метод проти нарахувального) впливають на REV ; вибір моменту визнання видатків (зобов'язання проти касових платежів) змінює REV .

Як бачимо, облікова політика та система бухгалтерського обліку впливають на достовірність макроекономічних показників та прозорість державного управління. Основні механізми такого впливу наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Механізми впливу облікової політики і системи бухгалтерського обліку на макроекономічні показники та прозорість державного управління, сформовано авторами

ВВП (номінальний та реальний)	1. Метод нарахування доходів (витрат), а саме якщо застосовується нарахувальний метод, доходи враховуються при їх виникненні, а не при надходженні грошей, що підвищує точність оцінки ВВП. 2. Облік запасів (FIFO, LIFO, середньозважена собівартість), а саме різні методи обліку запасів змінюють собівартість продукції, що впливає на прибуток підприємств і, як наслідок, на додану вартість, яка входить у ВВП. 3. Метод амортизації основних засобів визначає величину витрат на капітал та чистого прибутку, що відображається у доданій вартості та ВВП. Зокрема, прискорена амортизація дозволяє швидше списати витрати на капітал, впливає на чистий прибуток та податкові зобов'язання, внаслідок чого змінюється додана вартість.	ВВП стає більш достовірним, зменшується розрив між фактичним і звітним обсягом виробництва.
Додана вартість за видами економічної діяльності	1. Облік доходів і витрат по видах діяльності з урахуванням ринкової вартості продукції та послуг впливає на правильний розподіл внеску секторів у додану вартість. 2. Врахування непрямих доходів, таких як бартерні операції та субсидії, що збільшує обсяг доданої вартості. 3. Стандартизація класифікації доходів і витрат.	Показники доданої вартості стають точнішими, правильно відображають структуру економіки і внесок кожного сектора.
Обсяг інвестицій в основний капітал	1. Капітальні витрати та модернізація, а саме правильне віднесення витрат на капітал замість поточних витрат збільшує обсяг інвестицій у звітках. 2. Рестрація придбання основних засобів: невраховані активи збільшують капітальні інвестиції. 3. Метод амортизації, а саме прискорена амортизація змінює баланс між прибутком і активами, що впливає на обсяг чистих інвестицій.	Фактичний обсяг інвестицій у звітках зростає
Дефіцит (профіцит) державного бюджету	1. Відображення доходів та витрат у правильному періоді, а саме нарахувальний облік доходів та зобов'язань дозволяє точніше визначити дефіцит. 2. Облік державних гарантій та позабалансових зобов'язань, зокрема раніше не враховані зобов'язання можуть збільшити дефіцит. 3. Метод обліку витрат (капітальні, поточні), а саме розмежування впливає на обсяг видатків у поточному бюджетному році.	Дефіцит бюджету стає більш точним і прозорим, можлива оптимізація витрат і збільшення доходів.
Податкові надходження	1. Метод обліку податкових зобов'язань, а саме нарахувальний метод дозволяє врахувати податки, що ще не сплачені, але нараховані. 2. Рестрація доходів підприємств, зокрема повний облік прибутку, включаючи раніше приховані доходи, збільшує базу оподаткування. 3. Облік ПДВ, а саме правильне віднесення ПДВ на податковий кредит і зобов'язання, що зменшення розриву між очікуваними і фактичними надходженнями.	Податкові надходження зростають, база оподаткування стає більш стабільною.
Державний борг до ВВП	1. Інтеграція бухгалтерської та податкової систем та електронний облік зменшують ухилення від сплати податків. 2. Підвищення точності обліку державних активів і зобов'язань, що дозволяє точніше визначити чистий борг. 3. Стандартизоване розкриття позабалансових зобов'язань, що дозволяє точніше визначати співвідношення боргу/ВВП.	Підвищення точності обліку і прозорості.
Прозорість державного управління	1. Регулярний аудит звітності державного та корпоративного сектору дозволяє виявляти помилки і невраховані операції, що підвищує достовірність фінансових даних. 2. Впровадження МСФЗ та інтеграція облікових систем, що стандартизує фінансову звітність і забезпечує порівнянність. 3. Електронні системи обліку та публікації даних, що забезпечують відкритий доступ і зменшують корупційні ризики.	Підвищення довіри суспільства та інвесторів, зменшення ризиків приховування фінансових потоків.

Для оцінки впливу якості облікової інформації на прозорість державного управління можна розрахувати інтегральний коефіцієнт прозорості (ITR):

$$ITR = \frac{\sum_{j=1}^m W_j \times Q_j}{\sum_{j=1}^m W_j}$$

де Q_j – оцінка якості облікової інформації за критерієм j (0–1); W_j – ваговий коефіцієнт важливості критерію j ; m – кількість критеріїв (повнота звітності, своєчасність подання, відповідність МСФЗ, відкритість для громадськості тощо).

Таким чином, єдність та гармонізація облікової політики на мікрорівні формує:

- достовірну статистичну базу для макроекономічних розрахунків (ВВП, державний борг, бюджетні показники тощо);
- підвищення прозорості державного управління, що забезпечує довіру інвесторів і міжнародних партнерів;
- мінімізацію викривлень у національних рахунках, зумовлених суб'єктивними або політичними рішеннями щодо методів обліку.

У процесі трансформування системи обліку важливо враховувати взаємозв'язок між обліковими даними мікрорівня (підприємств, установ, організацій) та їх консолідацією на макрорівні у вигляді агрегованих показників системи національних рахунків, платіжного балансу, державного бюджету.

Щодо стану застосування МСФЗ в світі, за даними [14] 161 з 169 юрисдикцій взяли на себе зобов'язання застосовувати стандарти бухгалтерського обліку МСФЗ. 148 юрисдикцій вимагають дотримання стандартів бухгалтерського обліку МСФЗ для всіх або більшості національних публічно підзвітних організацій (компаній, що котируються на біржі, та фінансових установ) на своїх ринках капіталу.

3 21 юрисдикції, які не прийняли стандарти бухгалтерського обліку МСФЗ:

- одинадцять юрисдикцій дозволяють, а не вимагають дотримання стандартів бухгалтерського обліку МСФЗ: Бермудські острови, Кайманові острови, Гватемала, Японія, Мадагаскар, Нікарагуа, Парагвай, Суринам, Швейцарія, Східний Тимор та Марокко;
- одна юрисдикція вимагає дотримання стандартів бухгалтерського обліку МСФЗ для фінансових установ, але не для компаній, що котируються на біржі: Ірак;
- одна юрисдикція суттєво (але не повністю) наближає свої національні стандарти до стандартів бухгалтерського обліку МСФЗ: Індонезія;
- вісім юрисдикцій використовують національні або регіональні стандарти: Болівія, Китай, Єгипет, Гондурас, Індія, САР Макао, США, В'єтнам.

Профілі були складені для 169 юрисдикцій, зокрема в Європі 44 юрисдикції (26,1%), в Африці – 40 країн (23,6%), Близькому Сході – 13 країн (7,7%), Америці – 37 країн (21,9%), що графічно зображено на рис. 1. Зазначимо, що юрисдикція означає окрему державу або адміністративно-

правову територію, де чинне законодавство або регуляторні органи визначають, які стандарти бухгалтерського обліку застосовуються.

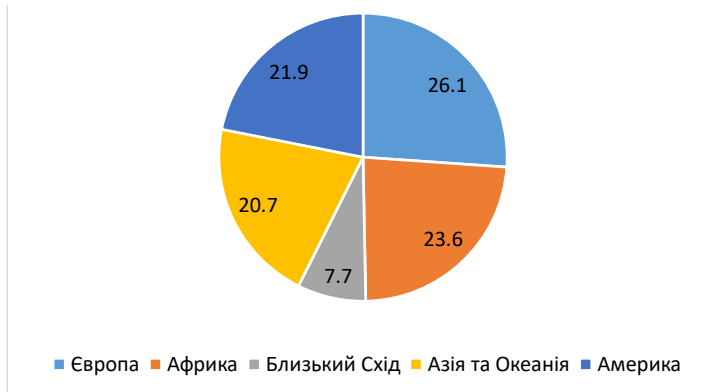

Рис. 1. Структура юрисдикцій станом на травень 2025 року, побудовано авторами за даними [14]

У таблиці 2 продемонстровано використання стандартів бухгалтерського обліку МСФЗ у 169 профільованих юрисдикціях за регіонами світу.

Таблиця 2. Використання стандартів бухгалтерського обліку МСФЗ у юрисдикціях за регіонами світу, складено авторами за даними [14]

Регіон	Юрисдикції в регіоні	Юрисдикції, які вимагають стандартів бухгалтерського обліку за МСФЗ для всіх або більшості вітчизняних публічно-підзвітних суб'єктів господарювання	Юрисдикції, які вимагають стандартів бухгалтерського обліку за МСФЗ у % від загальної кількості юрисдикцій у регіоні	Юрисдикції, які дозволяють або вимагають стандартів бухгалтерського обліку за МСФЗ принаймні для деяких (але не всіх або більшості) вітчизняних публічно-підзвітних суб'єктів господарювання	Юрисдикції, які не вимагають і не дозволяють стандартів бухгалтерського обліку за МСФЗ для жодних вітчизняних публічно-підзвітних суб'єктів господарювання
Європа	44	43	98%	1	0
Африка	40	37	92,5%	2	1
Близький Схід	13	12	92%	1	0
Азія та Океанія	35	28	80%	2	5
Америка	37	27	73%	6	3
Загалом	169	148	87%	12	9
% з 169	100%	87%		8,3%	4,7%

169 профілів включають усі держави-члени Європейського Союзу та Європейської економічної зони, в яких стандарти бухгалтерського обліку МСФЗ є обов'язковими для консолідованої фінансової звітності компаній, цінні папери яких торгуються на регульованому ринку.

Щодо стандарту бухгалтерського обліку МСФЗ для МСП (рис. 2), то 87 зі 169 юрисдикцій вимагають або дозволяють стандарт бухгалтерського обліку МСФЗ для МСП, і наразі він розглядається ще в 11 юрисдикціях [14].

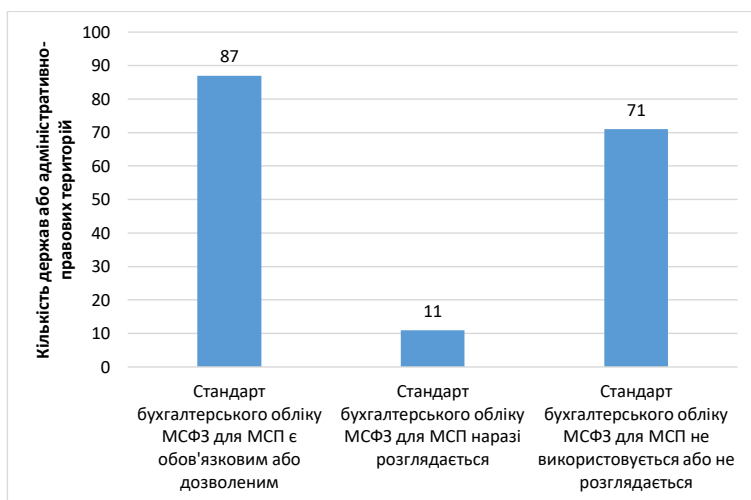

Рис. 2. Статистика застосування МСФЗ для МСП,
складено авторами за даними [14]

Проте існує й значна частка країн, де стандарт бухгалтерського обліку МСФЗ для МСП не використовується або не розглядається (71 країна).

В Україні відповідно до ч. 2 ст. 12-1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами:

1) підприємства, що становлять суспільний інтерес — підприємства - емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до торгів на регульованому ринку капіталу або щодо цінних паперів яких здійснено публічну пропозицію, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи (крім інших фінансових установ та недержавних пенсійних фондів, що належать до мікропідприємств та малих підприємств) та підприємства, які відповідно до цього Закону належать до великих підприємств;

2) публічні акціонерні товариства;

3) суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях;

4) материнські підприємства груп, у складі яких є підприємства, що становлять суспільний інтерес;

5) материнські підприємства великої групи, які не належать до категорії великих підприємств;

б) підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України [5].

Варто зазначити, що статистичні дані щодо кількості підприємств, які складають звітність за МСФЗ в Україні, відсутні у відкритому доступі. Наявні лише дані щодо загальної кількості суб'єктів господарювання й кількості великих підприємств серед них (таблиця 3).

Таблиця 3. Кількість суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва за 2010-2024 роки, одиниць, сформовано авторами за даними [4]

Рік	Усього	Підприємства					Фізичні особи-підприємці, усього
		усього	великі	середні	малі	з них мікро-підприємства	
2010	2183928	378810	586	20983	357241	300445	1805118
2011	1701620	375695	659	20753	354283	295815	1325925
2012	1600127	364935	698	20189	344048	286461	1235192
2013	1722070	393327	659	18859	373809	318477	1328743
2014	1932161	341001	497	15906	324598	278922	1591160
2015	1974318	343440	423	15203	327814	284241	1630878
2016	1865530	306369	383	14832	291154	247695	1559161
2017	1805059	338256	399	14937	322920	278102	1466803
2018	1839593	355877	446	16057	339374	292772	1483716
2019	1941625	380597	518	17751	362328	313380	1561028
2020	1973577	373822	512	17602	355708	307871	1599755
2021	1956248	370834	610	17502	352722	304650	1585414
2022	1732508	261924	494	14783	246647	206213	1470584
2023	1913193	307852	512	14070	293270	254982	1605341
2024	1949408	285597	560	14016	271021	232886	1663811

Отже, як бачимо, значна частина суб'єктів господарювання представлена саме малими підприємствами та фізичними особами-підприємцями, які, згідно із законодавством, не зобов'язані складати звітність за МСФЗ.

Варто зазначити, що для малого бізнесу перехід на МСФЗ буде достатньо складним, оскільки вимагає наявності фінансування, підготовлених бухгалтерів, аудиту, програмного забезпечення тощо. Проте існують й вигоди від переходу на МСФЗ (таблиця 4).

Загальний економічний ефект для країни від переходу підприємств на міжнародні стандарти фінансової звітності, який відображає зміну інвестиційної привабливості, зростання ВВП, підвищення податкових надходжень та інституційну прозорість державного управління пропонується визначити за допомогою формули:

$$E_{IFRS} = (\Delta I + \Delta GDP + \Delta T) - C,$$

де E_{IFRS} – загальний економічний ефект від впровадження МСФЗ, ΔI – приріст обсягів прямих іноземних інвестицій, спричинений підвищенням прозорості фінансової звітності; ΔGDP – приріст валового внутрішнього продукту внаслідок покращення ділового середовища та довіри інвесторів; ΔT

— додаткові податкові надходження, зумовлені зростанням прибутковості бізнесу та зменшенням тінізації економіки; *C* — сукупні витрати, пов'язані з переходом до МСФЗ (навчання персоналу, модернізація ІТ-систем, аудит, консультаційні послуги тощо).

Таблиця 4. Вигоди для суб'єктів господарювання від застосування МСФЗ, сформовано авторами

Напрямок	Вигоди для підприємства
Прозорість і довіра інвесторів	Звітність за МСФЗ є зіставною на міжнародному рівні, що підвищує довіру потенційних інвесторів, кредиторів, банків, донорів, міжнародних організацій.
Доступ до фінансування	Банки та міжнародні фінансові установи (ЄБРР, IFC, Світовий банк, USAID тощо) часто вимагають МСФЗ-звітність як умову для надання кредитів або інвестицій.
Зіставленість та аналітика	Дає змогу порівнювати результати діяльності з іншими компаніями на світовому ринку; сприяє кращому управлінню ризиками та ефективності.
Імідж і репутація	Застосування МСФЗ підвищує довіру до компанії, особливо при виході на біржу.
Підготовка до лістингу, можливості залучення капіталу	Звітуйте за МСФЗ є кроком до IPO, випуску obligацій тощо.
Єдині стандарти для групи компаній	Якщо група має дочірні компанії в різних країнах, МСФЗ спрощує консолідацію звітності.
Сучасне управлінське бачення	Застосування МСФЗ сприяє впровадженню кращих практик обліку, аналітики, оцінки активів, зобов'язань і ризиків.

Зростання кількості компаній, що звітують за МСФЗ, робить фінансові потоки більш прозорими, внаслідок чого підвищується інвестиційна довіра та збільшується приплив ПІІ.

Більш точне відображення активів і зобов'язань у звітності дозволяє державі формувати достовірні макроекономічні показники, що знижує ризик помилок у плануванні бюджету. Зменшується обсяг тіньових операцій і ухилення від оподаткування, внаслідок чого зростають надходження до бюджету. Хоча перехід на МСФЗ потребує початкових витрат, у середньостроковій перспективі вони компенсуються завдяки зростанню інвестиційної активності та доходів держави.

Враховуючи значний вплив облікової політики і системи бухгалтерського обліку на макроекономічні показники та прозорість державного управління, запропоновано основні напрями трансформації національної облікової політики, що представлено в таблиці 5.

Реалізація зазначених напрямів дозволить сформувати сучасну, прозору і гнучку систему бухгалтерського обліку, яка забезпечить відповідність національних статистичних та фінансових даних міжнародним стандартам, що, у свою чергу, сприятиме більш об'єктивній оцінці економічного потенціалу країни, підвищенню ефективності бюджетного планування, оптимізації державних видатків та зміцненню фінансової стабільності.

Таблиця 5. Напрями трансформації національної облікової політики та очікувані результати, сформовано авторами

№	Напрями трансформації	Зміст та основні заходи	Очікувані результати
1	Інституційна гармонізація облікової політики	1. Створення єдиного державного центру методологічного регулювання бухгалтерського обліку. 2. Узгодження нормативної бази з МСФЗ. 3. Розроблення єдиних принципів обліку для приватного та державного секторів.	1. Єдність підходів до ведення обліку. 2. Підвищення порівнянності фінансової звітності. 3. Зменшення регуляторних суперечностей.
2	Інтеграція бухгалтерського обліку в систему макроекономічного аналізу	1. Узгодження методології бухгалтерського обліку з принципами системи національних рахунків. 2. Автоматизований обмін даними між підприємствами, органами статистики та фінансовими установами. 3. Використання агрегованих облікових даних для розрахунку макроекономічних індикаторів.	1. Підвищення достовірності макроекономічних показників. 2. Оперативність статистичних спостережень. 3. Зменшення інформаційних розривів між мікро- та макrorівнем.
3	Цифровізація облікових процесів	1. Впровадження інтегрованих електронних платформ для збору та обробки фінансової звітності. 2. Застосування технологій блокчейн і хмарних рішень для збереження даних. 3. Використання електронного підпису та автоматизованого контролю помилок у звітності.	1. Зменшення суб'єктивного фактору. 2. Підвищення точності й швидкості обробки інформації. 3. Прозорість фінансових потоків.
4	Прозорість і підзвітність державного сектору	1. Публікація фінансової звітності державних підприємств у відкритому доступі. 2. Запровадження системи моніторингу виконання бюджетних програм. 3. Розвиток публічних електронних ресурсів (порталів відкритих даних).	1. Посилення громадського контролю. 2. Зниження корупційних ризиків. 3. Зростання довіри до органів державної влади.
5	Підвищення кадрового потенціалу та професійної компетентності	1. Запровадження системи безперервного професійного навчання бухгалтерів державного сектору. 2. Сертифікація фахівців відповідно до міжнародних вимог. 3. Підтримка освітніх програм і наукових досліджень у сфері обліку.	1. Підвищення якості облікової інформації. 2. Удосконалення практик фінансової звітності. 3. Формування професійного середовища міжнародного рівня.
6	Удосконалення механізмів контролю та аудиту	1. Інтеграція внутрішнього контролю у систему обліку. 2. Використання автоматизованих засобів перевірки звітності.	1. Зменшення обсягів порушень. 2. Підвищення ефективності контролю використання бюджетних коштів. 3. Підтримка принципів підзвітності.

Висновки. Проведене дослідження дозволило обґрунтувати на конкретних прикладах наявність тісного взаємозв'язку між якістю національної облікової політики, ефективністю функціонування системи бухгалтерського обліку та достовірністю макроекономічних показників, що формують інформаційну основу державного управління.

Визначено, що недостатня гармонізація національних стандартів бухгалтерського обліку з міжнародними нормами, відмінності у методологічних підходах до визнання доходів і витрат, оцінки активів та зобов'язань призводять до викривлення макроекономічних даних і зниження рівня прозорості державних фінансів. Для оцінки впливу якості облікової інформації на рівень прозорості державного управління запропоновано методику розрахунку інтегрального коефіцієнта прозорості, який дозволяє кількісно виміряти взаємозалежність між якістю облікових процедур, повнотою фінансової звітності та рівнем відкритості державних інститутів.

Здійснено порівняльний аналіз практики впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності у різних регіонах світу, а також застосування стандартів для малих і середніх підприємств (МСФЗ для МСП). Встановлено, що країни з розвинутою економікою та високим рівнем інституційної довіри активно використовують МСФЗ як інструмент забезпечення прозорості бізнес-середовища, залучення інвестицій і зниження корупційних ризиків.

Розкрито переваги, які отримують суб'єкти господарювання від застосування МСФЗ, зокрема підвищення якості управлінських рішень, розширення доступу до міжнародних фінансових ресурсів, поліпшення інвестиційної привабливості та зменшення інформаційної асиметрії між підприємствами і зовнішніми стейкхолдерами. Обґрунтовано, що впровадження МСФЗ в Україні має розглядатися не лише як технічна адаптація звітності до міжнародних вимог, а як стратегічний напрям розвитку національної фінансово-облікової системи, який сприяє підвищенню довіри до офіційної статистики, зміцненню фінансової дисципліни та забезпеченню прозорості державного управління. Реформування системи бухгалтерського обліку має бути спрямоване на підвищення достовірності інформації, яка використовується при розрахунку макроекономічних показників, що визначають соціально-економічну політику держави.

Запропоновано основні напрями трансформування національної облікової політики, серед яких: гармонізація національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку з вимогами МСФЗ; посилення ролі професійних бухгалтерських організацій у розробці методичних рекомендацій; удосконалення процедур консолідації фінансової звітності в державному секторі; створення єдиного національного реєстру фінансової звітності для забезпечення відкритого доступу до даних; розвиток системи незалежного аудиту як механізму підвищення довіри до фінансової інформації; підвищення кваліфікації бухгалтерів та державних службовців у сфері міжнародних стандартів обліку; впровадження цифрових технологій у сфері обліку та звітності для зменшення людського фактору і корупційних ризиків.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленні методологічних підходів до оцінки взаємозв'язку між якістю облікової

інформації та ефективністю макроекономічного регулювання. Доцільним напрямом є розроблення моделей прогнозування впливу змін в обліковій політиці на макроекономічні показники, а також дослідження практичних аспектів впровадження МСФЗ для малих і середніх підприємств в Україні.

1. Бунда, О. М., & Матюха, М. М. (2023). Цифровізація системи бухгалтерського обліку підприємства. *Journal of Strategic Economic Research*, (6), 133-142. <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.6.14>
2. Гоголь, Т. (2013). Розвиток національної системи бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних вимог: наслідки для підприємств малого бізнесу. *Бухгалтерський облік і аудит*, (7), 3-12.
3. Дергільова, Г. С. (2011). Проблеми реформування системи бухгалтерського обліку відповідно до МСФЗ. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*, (2), 48-55.
4. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua/index.htm>
5. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
6. Засадний, Б. (2019). Перспективи розвитку національної системи бухгалтерського обліку в умовах євроінтеграційних процесів. *Економіка та суспільство*, (20). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-20-89>
7. Людвенко, Д. В., Томілова-Яремчук, Н. О., Крупа, Н. М., Непочатенко, А. В., & Курмазенко, О. В. (2025). Сучасні виклики національній системі бухгалтерського обліку в умовах цифрової трансформації бізнесу. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*, 2 (116), 118-126. <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2025-2-17>
8. Пілевич, Д. С. (2020). Трансформація системи бухгалтерського обліку в умовах розвитку цифрових технологій. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, 23(23), 149-157. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2020-3\(23\)-149-157](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2020-3(23)-149-157)
9. Савицька, О. М., & Ринденко, С. С. (2024). МСФЗ в Україні: можливості та переваги для МСП. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*, 154-155. <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/303773>
10. Сімаков, К. І. & Сімакова, О. К. (2022). Особливості організації бухгалтерського обліку в Україні в сучасних умовах господарювання. *Економічний вісник Донбасу*, 1(67), 34-40. [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-1\(67\)-34-40](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-1(67)-34-40)
11. Співак, С., Панчишин, Д., Скочиляс, М., & Яремчук, К. (2021). Діджиталізація процесів бухгалтерського обліку. *Електронне наукове фахове видання "Соціально-економічні проблеми і держава"*, (2 (25)), 113-119.
12. Щирба, І., & Рябініна, Н. (2016). Вплив глобалізації на систему бухгалтерського обліку в Україні. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*, (4), 19-26.
13. Ярмолюк, О. Ф., Дмитренко, О. М., & Вітер, С. А. (2021). Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду. *Облік і фінанси*, 1(91), 44-51. <https://pdfs.semanticscholar.org/88db/ea94b15bb61bf9b480dfb5edae09e69eb5cc.pdf>
14. Analysing the use of IFRS Standards. May, 2025 [Electronic resource]. Available at: <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction/#use-of-ifrs-accounting-standards-by-jurisdiction>
15. Dell'Anno, R. (2025). Integrating national accounting and macroeconomic approaches to estimate the underground, informal, and illegal economy in European countries. *International Tax and Public Finance*, 32(2), 526-565. <https://doi.org/10.1007/s10797-024-09835-y>
16. World Bank (2025). Guidance: Good Practices in Public Sector Financial Reporting and Fiscal Transparency. Available at: <https://cfr.worldbank.org/publications/guidance-good-practices-public-sector-financial-reporting-and-fiscal-transparency>

1. Bunda, O. M., & Matiukha, M. M. (2023). Tsyfrovizatsiia systemy bukhghalterskoho obliku pidpriemstva. *Journal of Strategic Economic Research*, (6), 133-142. <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.6.14>

2. Hohol, T. (2013). Rozvytok natsionalnoi systemy bukhhalterskoho obliku vidpovidno do mizh-narodnykh vymoh: naslidky dlia pidpriemstv maloho biznesu. *Bukhhalterskyi oblik i audyt*, (7), 3-12.
3. Derhilova, H. S. (2011). Problemy reformuvannia systemy bukhhalterskoho obliku vidpovidno do MSFZ. *Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh*, (2), 48-55.
4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://www.ukrstat.gov.ua/index.htm>
5. Zakon Ukrainy «Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini». [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
6. Zasadnyi, B. (2019). Perspektyvy rozvytku natsionalnoi systemy bukhhalterskoho obliku v umovakh yevrointegratsiinykh protsesiv. *Ekonomika ta suspilstvo*, (20). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-20-89>
7. Liudvenko, D. V., Tomilova-Yaremchuk, N. O., Krupa, N. M., Nepochatenko, A. V., & Kurmazenko, O. V. (2025). Suchasni vykyky natsionalnii systemi bukhhalterskoho obliku v umovakh tsyfrovoy transformatsii biznesu. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, 2 (116), 118-126. <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2025-2-17>
8. Pilevykh, D. S. (2020). Transformatsiia systemy bukhhalterskoho obliku v umovakh rozvytku tsyfrovyykh tekhnolohii. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, 23(23), 149-157. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2020-3\(23\)-149-157](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2020-3(23)-149-157)
9. Savytska, O. M., & Ryndenko, S. S. (2024). MSFZ v Ukraini: mozhlyvosti ta perevahy dlia MSP. *Biznes, innovatsii, menedzhment: problemy ta perspektyvy*, 154-155. <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/303773>
10. Simakov, K. I. & Simakova, O. K. (2022). Osoblyvosti orhanizatsii bukhhalterskoho obliku v Ukraini v suchasnykh umovakh hospodariuvannia. *Ekonomichni visnyk Donbasu*, 1(67), 34-40. [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-1\(67\)-34-40](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-1(67)-34-40)
11. Spivak, S., Panchyshyn, D., Skochylas, M., & Yaremchuk, K. (2021). Didzhitalizatsiia protsesiv bukhhalterskoho obliku. *Elektronne naukovye fakhove vydannia "Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava"*, (2 (25)), 113-119.
12. Shchyrba, I., & Riabinina, N. (2016). Vplyv hlobalizatsii na systemu bukhhalterskoho obliku v Ukraini. *Instytut bukhhalterskoho obliku, kontrol ta analiz v umovakh hlobalizatsii*, (4), 19-26.
13. Iarmoliuk, O. F., Dmytrenko, O. M., & Viter, S. A. (2021). Tendentsii ta zakonmironosti rozvytku bukhhalterskoho obliku v Ukraini z urakhuvanniam zarubizhnogo dosvidu. *Oblik i finansy*, 1(91), 44-51. <https://pdfs.semanticscholar.org/88db/ea94b15bb61bf9b480dfb5edae09e69eb5cc.pdf>
14. Analysing the use of IFRS Standards. May, 2025 [Electronic resource]. Available at: <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction/#use-of-ifrs-accounting-standards-by-jurisdiction>
15. DellAnno, R. (2025). Integrating national accounting and macroeconomic approaches to estimate the underground, informal, and illegal economy in European countries. *International Tax and Public Finance*, 32(2), 526-565. <https://doi.org/10.1007/s10797-024-09835-y>
16. World Bank (2025). Guidance: Good Practices in Public Sector Financial Reporting and Fiscal Transparency. Available at: <https://cfr.worldbank.org/publications/guidance-good-practices-public-sector-financial-reporting-and-fiscal-transparency>